

Länsstyrelsen
Värmland

UPPSÖKANDE OCH MOTIVERANDE ARBETE FÖR ATT NÅ UTRIKES FÖDDA KVINNOR

Länsstyrelsens återrapportering av uppdrag 29 enligt
regleringsbrevet för 2021

Innehåll

1	Inledning	3
2	Tillvägagångssätt.....	3
2.1	Länsstyrelsens arbete	3
2.1.1	Definition målgruppen	3
2.1.2	Definition insatser.....	4
2.1.3	Utförare	4
3	Regionalt arbete.....	5
3.1	Insamling och urval	5
4	Uppsökande och motiverande insatser.....	6
4.1	Kategorier.....	6
4.1.1	Uppsökande insatser	6
4.1.2	Vägledande insatser	7
4.1.3	Hälsofrämjande insatser	8
4.1.4	Språkfrämjande insatser	8
4.1.5	Arbetsmarknadsrelaterade insatser	9
4.1.6	Metodutveckling	10
5	Resultat.....	10
5.1	Exempelsamling	10
5.2	Digital bank.....	11
5.3	Spridning	11
6	Utmaningar och framgångsfaktorer i arbetet.....	11
6.1	Utmaningar.....	11
6.2	Framgångsfaktorer.....	12
7	Avslutande kommentarer	12
8	Bilagor.....	15

1 Inledning

Länsstyrelserna ska enligt 2021 års regleringsbrev samla in och sprida goda exempel på uppsökande och motiverande arbete för att nå utrikes födda kvinnor som står långt från arbetsmarknaden och utbildning. Exempelsamlingen ska bl.a. kunna användas av kommuner eller kommun i samverkan med en eller flera organisationer för insatser som beviljas ersättning enligt 37 a § förordningen om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar. Uppdraget redovisas till regeringen (Arbetsmarknadsdepartementet) senast den 25 februari 2022.

2 Tillvägagångssätt

2.1 Länsstyrelsens arbete

Länsstyrelsen startade under våren 2021 en nationell arbetsgrupp som fick i uppdrag att samordna uppdraget. Arbetsgruppen tog fram instruktioner för insamling av insatser, tidsplan och frågeverktyg för länsstyrelserna att använda i det regionala arbetet. Arbetsgruppen arbetade efter insamling av insatser vidare med urval, analys, sammanställning och lansering av de goda exemplen.

Arbetsgruppen ansvarade även för att identifiera goda exempel som finns på nationell nivå.

Arbetsgruppen bestod av representanter från Länsstyrelsen Jönköping, Kalmar, Stockholm, Västra Götaland och Västerbotten.

2.1.1 Definition målgruppen

I uppdraget till Länsstyrelsen framgår att målgruppen för insatserna är utrikes födda kvinnor som står långt från arbetsmarknaden och utbildning. Inom länsstyrelsernas integrationsuppdrag är målgruppen asylsökande, nyanlända och ensamkommande barn. Målgruppen utrikes födda kvinnor innebär en bredare målgrupp än de målgrupper vi vanligtvis arbetar med.

Länsstyrelsen definierade målgruppen som kvinnor med uppehållstillstånd, men det fanns ingen borte gräns för hur länge de har varit i Sverige. Det innebär att kvinnorna kan ha bott i landet länge. Individerna i kategorin utrikes födda kvinnor har kommit till Sverige av skilda anledningar. De kan ha drivits på flykt på grund av krig och förföljelse, önskar förenas med familjemedlemmar eller har förhoppningar om bättre levnadsstandard och att få en utbildning. I de goda exemplen förekommer det också insatser för asylsökande kvinnor, då behov av att tidigarelägga insatser för att motverka ett utanförskap har identifierats. Vidare definierades *står långt från arbetsmarknaden och utbildning* som låg delaktighet i samhället och merparten av dessa kvinnor har påbörjat studier i svenska för invandrare (sfi) i Sverige, men har valt att avsluta studierna eller blivit utskrivna på grund av att de inte når kursmålen eller på grund av långvarig föräldraledighet. Dessa avhopp och utskrivningar kan se ut som enskilda individers brist på motivation eller engagemang men är en tydlig gemensam nämnare i projekten och insatserna i samlingen. Detta oavsett vilken del av Sverige det gäller. Flertalet har inte fått någon utbildning som barn eller har mycket kort utbildningsbakgrund.

2.1.2 Definition insatser

I Länsstyrelsens uppdrag framgår det att insatserna ska vara av uppsökande och motiverande karaktär. Vad uppsökande och motiverande innebär för målgruppen utrikes födda kvinnor kan variera då det inte är en homogen grupp och förutsättningarna till arbete och studier ser olika ut i olika delar av landet. Den skiftande bakgrunden och de olika erfarenheterna bland dessa kvinnor har påverkat hur insatserna varit utformade.

Länsstyrelsen definierade uppsökande insatser som insatser som syftar till att identifiera och söka upp utrikes födda kvinnor. De kan innefatta samverkan med olika aktörer så som föreningar, brobyggare eller med personer med liknande bakgrund och som är etablerade i Sverige och har ett brett socialt nätverk. Vidare går motiverande insatser för de som står längst bort från arbetsmarknaden ofta ut på att stärka deltagarnas självförtroende. Det första steget mot utbildning eller arbetsmarknaden kan därför vara att få delta i hälsofrämjande och språkstödande verksamheter, till exempel öppna träffar, studiecirkel, kurser i föräldraskapsstöd eller grundläggande datakunskap.

För kvinnor i målgruppen som redan har en utbildning och eventuell yrkeserfarenhet, och därmed står närmare arbetsmarknaden kan det avgörande steget i stället vara till exempel praktik eller vidareutbildning.

Förhoppningen var att visa att det går att erbjuda många olika sorters insatser till utrikes födda kvinnor samt ge exempel på hur olika aktörer kan arbeta med att ändra sina arbetssätt och utveckla nya metoder.

För att avgränsa de goda exemplen har Länsstyrelsen valt att inte lyfta fram insatser som:

- Har planerats men som inte har startat eller uppvisat något resultat
- Är riktade till alla nyanlända och utrikes födda utan specifik analys om målgruppen utrikes födda kvinnor som står långt ifrån studier och arbetsmarknad
- Inte har arbetat med utrikes födda kvinnor som står långt ifrån arbetsmarknaden eller studier
- Haft bristfällig information om tillvägagångssätt eller resultat

2.1.3 Utförare

Inom Länsstyrelserna finns ofta en god kännedom om de insatser som genomförs med stöd av utvecklingsmedel inom 37 och 37 a §§ förordning (2010:1122). Inom detta uppdrag uppmanade dock arbetsgruppen länsstyrelserna att även inkludera andra verksamheter än de som är finansierade av länsstyrelserna för att på så sätt bidra till en bredd av insatser och aktörer. Förslag på utförare som presenterades av arbetsgruppen för inspiration i arbetet var:

- Organisationer i civilsamhället
- Kommuner / kommunala bolag
- Högskolor/universitet
- Idéburet offentligt partnerskap (IOP) /sociala företag
- Svenska ESF-rådet
- Tillväxtverket
- Allmänna arvsfonden
- Asyl-, migrations- och integrationsfondens (AMIF)

- Samordningsförbund
- DUA-lösningar
- Arbetsförmedlingen (t.ex. främjandemedel)
- Regioner
- Skogsstyrelsen (regeringsuppdrag)

För att visa mångfalden av insatser valde Länsstyrelsen även att, lyfta insatser och verksamheter som finansieras med ordinarie medel eller inom ordinarie verksamhet och inte enbart insatser finansierade genom projektmedel.

3 Regionalt arbete

Insamlingen av verksamheter till exempelsamlingen genomfördes i samverkan mellan samtliga 21 länsstyrelser och efterlysningar genomfördes under perioden april till augusti 2021. Merparten har använt sig av nätverk och kontakter som finns hos medarbetare som arbetar inom uppdrag kopplat till integration och social hållbarhet.

Samtliga länsstyrelser har lämnat in uppgifter till minst ett och maximalt tio goda exempel. För insamling av de goda exemplen tillhandahölls en nationell mall för insamling för att de goda exemplen ska hålla en liknande struktur. Mallen kunde skickas till aktören eller användas som frågebatteri vid en intervjusituation. Arbetsgruppen tog också fram förslag på text som kunde användas för information till aktörer.

3.1 Insamling och urval

Under våren 2021 gick de flesta länsstyrelser ut med information och uppmanade på bred front kommuner och andra relevanta aktörer att komma in med förslag på uppsökande och motiverande arbete för utrikes födda kvinnor som står långt ifrån studier och arbete. Hos länsstyrelserna finns en god kännedom om de insatser som genomförs inom ramen för statsbidrag som vi fördelar, men nu sökte vi också efter andra goda exempel. Flertalet länsstyrelser lade vikt vid att tänka stort och brett för att få med alla tänkbara aspekter och på så sätt fånga upp olika sorters insatser.

Länsstyrelserna har kanaliserat förfrågan om insamling av goda exempel genom e-post och telefon samt inkluderat information om uppdraget och insamlingen vid nätverksträffar och andra relevanta forum. Länsstyrelserna har även bett mottagare av informationen att sprida den vidare till eventuellt berörda för att nå bredare.

Utskick via e-post gick till kommunbrevlådor, kontaktpersoner på kommuner, studieförbund, civilsamhällesorganisationer, kyrkor, högskolor, regioner, regionala/lokala arbetsförmedlingskontor etcetera. Länsstyrelsernas nyhetsbrev användes i flera fall. Länsstyrelserna har via dessa kanaler efterlyst goda exempel där anordnare uppmanades att kontakta länsstyrelsen.

Fler kontakter och tillvägagångssätt för insamling av insatser:

- Kommuner via samråd/kommunbesök
- Föredragningar vid träffar samt information inför/efter träffar och andra möten

- Förfrågningar i olika arbetsgrupper kopplade till länsstyrelsen
- Utskick till relevanta delar av civila samhället som arbetar med tidiga insatser
- Kontakt med samordningsförbund
- Efterlysningar i andra regionala nätverk så som jämställdhetsnätverk

Ett par länsstyrelser använde tidigare sammanställningar över integrationsinsatser som länsstyrelsen tagit fram i bred samverkan med aktörer. Andra länsstyrelser beskriver att man haft interna samråd för gemensamt dela med sig av kunskap om insatser och projekt.

Efter insamling av insatser skedde ett urval av vilka insatser som bör lyftas i exempelsamlingen. Urvalet genomfördes baserat på bedömning om huruvida insatserna är representativa för uppdraget samt om insatsen bedömts som framgångsrikt eller av särskilt intresse att redovisa. Faktorer som att insatsen var tydligt beskrivet och innehöll information om resultat och metod spelade in. Utöver detta lades också vikt på en bred representation för att visa på olika typer av insatser och aktörer.

4 Uppsökande och motiverande insatser

4.1 Kategorier

För att synliggöra målgruppens olika behov valde Länsstyrelsen att kategoriserade insamlade insatserna. Insatserna delades upp i följande kategorier: uppsökande, vägledande, hälsofrämjande, språkfrämjande, samt arbetsmarknadsrelaterade insatser. Ett separat avsnitt för exempel på metodutvecklande insatser samt metoder som använts vid insatser inom de andra kategorierna finns också med.

En utmaning har varit att sortera alla insatser under dessa rubriker då insatserna kan innehålla olika delar och kan i flera fall sorteras in i ovan nämnda kategorier. Det finns inga skarpa avgränsningar mellan kategorierna utan de är flytande. Exempelvis har Länsstyrelsen sett att i mindre kommuner och projekt innehåller insatserna ofta flera olika moment och kan sorteras in i flera av kategorierna medan man i större kommuner och projekt har kunnat fokusera på specifika moment och utmaningar.

Varje kategori innehåller ett urval av insatser som Länsstyrelsen bedömt har visat goda resultat för utrikes födda kvinnor.

4.1.1 Uppsökande insatser

Insatser som Länsstyrelsen kategoriserar som uppsökande bidrar till hållbarhetsmål 5, jämställdhet, och 10, minskad ojämlikhet, i Agenda 2030. I kategorin uppsökande insatser finns insatser som syftar till att identifiera och skapa kontakt med kvinnor som hör till målgruppen. Insatserna syftar även till att motivera dessa individer att komma till olika mötesplatser och aktiviteter. Ofta riktar aktörerna i dessa insatser sig till de utrikes födda kvinnor som står allra längst ifrån arbete eller studier. Uppsökande arbete är ofta nära ihopkopplat med det motiverande arbetet.

Uppsökande och motiverande arbete handlar om att göra det lättare för målgruppen att komma till mötesplatser, delta i studiecirkel och andra insatser.

För att nå individer som har låg delaktighet i samhället går det att till exempel samverka med föreningar, brobyggare eller andra aktörer som är etablerade och har ett brett socialt nätverk samt ett förtroende hos målgruppen. För de med svagast anknytning till arbetsmarknaden kan motiverande inslag ofta handla om att stärka deltagarnas självförtroende.

Insatserna i denna kategori grundar sig i att personer med liknande bakgrund som målgruppen motiverar målgruppen att besöka och/eller medverka i insatser. Personerna med liknande bakgrund är antingen brobyggare, kulturtolkar eller så kallade stadsdelsmammor. De delar ut information och verkar i närområdet. Första steget är ofta att vinna tillit och bygga förtroende. De som anlitas för detta uppdrag lyckas genom att tala samma språk som deltagarna och genom att själva ha varit i situationen att vara ny i Sverige.

Kvinnor med liknande bakgrund som målgruppen har ofta huvudrollen i insatserna och fungerar som brobyggare och bidrar till att kvinnorna i målgruppen kommer till mötesplatser och deltar i aktiviteter och får ökat förtroende för offentliga verksamheter som exempelvis öppen förskola och förskola. I förlängningen kan det bidra till att kvinnorna i målgruppen får ett arbete eller börjar studera.

4.1.2 Vägledande insatser

I denna kategori finns verksamheter och projekt som Länsstyrelsen kategoriserar som vägledande och som kan bidra till Agenda 2030 hållbarhetsmål 10, minskad ojämlikhet. Merparten av de verksamheter som presenteras i den här kategorin arbetar med att synliggöra kvinnornas erfarenheter, deras kompetens och i vilket sammanhang dessa är behövda. Deltagarna får exempelvis sin arbetsförmåga prövad, klarlagd och dokumenterad. Aktiviteterna inom de vägledande insatserna är ofta medvetet förlagda utanför den traditionella klassrumsundervisningen och innehåller praktiska och kreativa moment varvat med hälsofrämjande och föräldrastödjande inslag. När kvinnorna själva får syn på sina kunskaper och förmågor och var dessa kan tänkas komma till nytta i samhället stärks kvinnornas självkänsla och motivationen att delta i både samhälls- och arbetslivet. I vissa fall väcks ett intresse för vidare studier.

Flera av de vägledande verksamheterna arbetar även med samverkan och stöd till arbetsgivare. Syftet är att få syn på potential och möjligheter hos individer som är språksvaga och saknar formaliserad kunskap. Dessa verksamheter har till exempel testat olika metoder för att få bättre matchningar mellan arbetssökande och arbetsgivare. De har även jobbat med att erbjuda praktikplatser utifrån individens intressen, provat nya metoder för validering och inrättat språkstödjare på arbetsplatser.

För kvinnor som inte varit delaktiga i samhällslivet under många år, exempelvis på grund av flerårig föräldraledighet, kan vägledning till en öppen förskola eller en mötesplats vara första steget till att få känna sig delaktig, inkluderad och behövd.

I korthet går det att säga att framgångsrika verksamheter har arbetat med olika metoder för att hjälpa individer att få syn på sina egna resurser och förmågor. Tack vare att de fått en klarare självbild kan kvinnor söka sig vidare och erbjuda sina kompetenser i olika sammanhang.

4.1.3 Hälsöfrämjande insatser

I denna kategori finns insatser som fokuserar på hälsa och därmed kompletterar insatserna i etableringsprogrammet. De kan bidra till Agenda 2030 hållbarhetsmål 3, ökad hälsa och välbefinnande samt hållbarhetsmål 10, minskad ojämlikhet. Insatserna genomförs av myndigheter, samordningsförbund, kommuner och civilsamhällesaktörer med flera. Insatserna utgör en viktig källa till kunskap om utrikes födda kvinnor: om vad som främjar och hindrar deras deltagande i etableringsinsatser eller studier och deras etablering på arbetsmarknaden.

Forskning kring strukturell diskriminering i arbetslivet visar att personer som lever som ”icke-vita” ofta utsätts för olika typer av rasistiska beteenden. Att utsättas för dessa beteenden bidrar till ökad stress och ohälsa. De negativa konsekvenserna av strukturell diskriminering och rasistiska beteenden skapar ytterligare hinder inom olika områden i livet. Det kan bland annat handla om nedsatt förmåga att arbeta eller studera.¹

Insatserna som beskrivs i denna kategori visar att det finns ett stort engagemang för målgruppen bland de involverade organisationerna. Insatserna bygger på tankar om att möta målgruppen där den befinner sig och att uppmuntra till utveckling därifrån. En återkommande utgångspunkt är att se de utrikes födda kvinnorna som starka och kompetenta personer. Insatserna handlar ofta om att verka för att kvinnorna ges möjlighet att upptäcka sina styrkor. I flera av projekten som länsstyrelserna tagit del av har kvinnor fått ökad självkänsla och egenmakt när de nått sina egenuppsatta mål. Hälsan har förbättrats i målgruppen, och många deltagare har fått motivation att röra sig närmare ett arbete eller en utbildning. Sammanfattningsvis bidrar de hälsofrämjande insatserna till att utrikes födda kvinnor framgångsrikt kan etablera sig i samhället. Bland verksamheterna och projekten inom området hälsa finns det många framgångsfaktorer. Det har till exempel gett goda resultat att:

- skapa ett väl fungerande samarbete mellan olika organisationer och aktörer,
- ge möjlighet till individanpassning av aktiviteter,
- kombinera fysiska aktiviteter och teoretiska moment,
- skapa relationsskapande aktiviteter och tillåtande miljöer,
- utgå ifrån individuella förutsättningar,
- låta individer från målgruppen delta i planeringen av aktiviteter,
- göra självförtroendeskapande insatser,
- uppmärksamma målgruppens befintliga styrkor och kompetenser,
- låta etablerade svenskar i närområdet vara delaktiga.

4.1.4 Språkfrämjande insatser

I denna kategori finns det goda exempel på språkstärkande insatser som riktar sig till utrikes födda kvinnor som står långt från arbete och studier. Insatser som Länsstyrelsen kategoriserar som språkfrämjande bidrar till hållbarhetsmål 4, god utbildning för alla, i Agenda 2030.

¹ Rapport 2021:23 Länsstyrelsen Stockholm Vita Privilegier och diskriminering

Många av insatserna som genomförs för målgruppen är komplement till sfi men de kan också vara påbyggnader till sfi. Samtliga bygger på en kombination av teoretiska och praktiska moment. Det kan till exempel handla om att kombinera språkundervisning med information om det svenska samhället och yrkesförberedande insatser så som praktik, cykelskola, trafik kunskap, IT-kunskap, simskola, odling, handarbete och matlagning. Många av insatserna syftar även till att stärka kvinnornas sociala nätverk och självförtroenden. Vissa av insatserna erbjuds till föräldralediga. Resultaten av dessa insatser visar att föräldralediga som deltar i språkfrämjande insatser under sin föräldraledighet gör stegförflyttningar på sfi. Deltagarna hävdar dessutom att de känner sig stärkta och vågar tro att de har resurser och kompetenser att bidra med på arbetsmarknaden eller förmågor som gör fortsatta studier möjliga.

Statskontoret konstaterar i sin rapport Utomeuropeiskt födda kvinnor utanför arbetskraften² att arbetsmarknadens krav på formell utbildning och kvalificerad arbetslivserfarenhet står i skarp kontrast mot de förutsättningar många utomeuropeiskt födda kvinnor har. De har ofta låg utbildningsnivå, bristande arbetslivserfarenhet och svaga sociala nätverk, vilket hindrar dem från att få ett arbete. När Statskontoret kartlagt i vilken utsträckning sfi når de utrikes födda kvinnorna som står längst från arbetsmarknaden har så många som 30 procent av tjänstepersonerna som tillfrågats i kommunerna ansett att sfi endast i viss utsträckning eller i låg utsträckning når ut till målgruppen. Endast 9 procent av de svarande bedömer att de utomeuropeiskt födda kvinnorna fullföljer sfi. Hela 63 procent av Statskontorets svarande bedömer att det finns stora utvecklingsbehov hos insatsen sfi. Goda exempel på insatser inom sfi som många kommuner lagt fram är insatser som kombinerar språk och arbetsplatspraktik och insatser som stärker kvinnornas självkänsla. Sådana insatser har nämligen visat sig vara framgångsrika när det kommer till att stödja utrikes födda kvinnors väg till arbete.

4.1.5 Arbetsmarknadsrelaterade insatser

I denna kategori finns verksamheter och projekt som kan bidra till Agenda 2030 hållbarhetsmål 8, anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt hållbarhetsmål 10, minskad ojämlikhet samt hållbarhetsmål 4, inkluderande och likvärdig utbildning av god kvalitet, och att främja ett livslångt lärande. I det här avsnittet beskrivs mer kvalificerade insatser som vänder sig till personer som har kommit ett stycke på vägen men som ändå har en svag anknytning till arbetsmarknaden och fortsatt stora behov av stöd.

Viktiga insatser för dessa personer är sådana som möjliggör övergångar och kopplingar mellan arbete och studier samt tar extra hänsyn till vuxnas lärande. I kategorin finns exempel på insatser och projekt som handlar om lärande kopplat till både språkstudier och konkreta arbetsuppgifter i yrkeslivet. Bland exemplen finns också insatser som knyter an till arbetsmarknaden och olika former av samverkan mellan näringsliv, offentliga organisationer och aktörer från civilsamhället. Här finns även exempel på insatser som har ökat individens egenmakt och självförtroende. Arbetsmarknadsnära moment är viktiga för det framtida arbetslivet. För många individer utgör dessa moment den första

² [Sammanställning av kunskap om utomeuropeiskt födda kvinnor som står utanför arbetskraften. Slutrapport \(statskontoret.se\)](#)

kontakten med den svenska arbetsmarknaden och den första arbetslivserfarenheten.

4.1.6 Metodutveckling

Länsstyrelserna gör en årlig lägesbildsenkät om kommunernas beredskap och kapacitet för att ta emot nyanlända. I svaren på enkäten för år 2020 och 2021 framkom att många kommuner saknar effektiva metoder för att underlätta övergångar till arbete och studier för nyanlända och utrikes födda kvinnor som ännu inte etablerat sig i samhället. Det gäller kvinnor med låg formell utbildningsnivå, begränsade kunskaper i svenska språket och svaga utbildningsprestationer.

Denna kategori innehåller exempel på metoder som insatser har använt sig av för att underlätta övergången till arbete och studier. Det rör sig om både etablerade metoder och nya metoder som utvecklats i arbetet med målgruppen nyanlända och utrikes födda kvinnor. Metoderna ska ses som inspiration och exempel som kan användas i framtida insatser. I kategorin finns det exempel på metoder som använts, källhänvisningar till dessa och länkar till metodstöd för den som önskar fördjupa sig i metoderna.

5 Resultat

5.1 Exempelsamling

Totalt inkom 87 insatser i länsstyrelsernas kartläggning. Ett urval av dessa presenteras i en exempelsamling, se bilaga 1.

För att synliggöra de olika behoven är exempelsamlingen uppdelad i kategorierna som beskrivits under rubriken 5.1; uppsökande-, vägledande-, hälsofrämjande-språkfrämjande, - samt arbetsmarknadsrelaterade insatser. I det sista kapitlet finns exempel på metodutvecklande insatser samt en lista över metoder som använts i övriga kategorier.

Insatserna kan innehålla många olika delar och kategorier, därför finns det inte tydliga avgränsningar mellan kategorierna utan de är flytande. I mindre kommuner har vi exempelvis sett att insatserna innehåller flera olika moment och kategorier medan man i större kommuner och projekt har kunnat fokusera på specifika frågor. Förhoppningen var att samlingen av goda exempel som tagits fram kan visa på en bredd av insatser som kan erbjudas till utrikes födda kvinnor med olika behov och förutsättningar parallellt med exempel på hur olika aktörer kan arbeta med att ändra sina arbetssätt och utveckla nya metoder för att vi tillsammans ska nå det långsiktiga slutmålet om allas rätt till utbildning och arbete.

Exempelsamlingen har sammanställts med utgångspunkt i Agenda 2030 och principen; lämna inte någon utanför. Det finns också starka samband till agendans delmål om individers rätt till god utbildning (4), jämställdhet (5), anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt (8) samt minskad ojämlikhet (10). Länsstyrelsen har i exempelsamlingen valt att lyfta fram ett axplock av de insatser som genomförts i landet.

5.2 Digital bank

Utöver de insatser som presenteras i exempelsamlingen i bilaga 1 har länsstyrelserna identifierat fler insatser med intressanta erfarenheter och resultat. Därför valde Länsstyrelsen att publicera information om dessa här: <https://integration.lansstyrelsen.se/bidrag/>

5.3 Spridning

Lansering av exempelsamlingen och den digitala banken genomfördes under vecka 8 2022. Spridning skedde av länsstyrelserna regionalt till regionala nätverk och forum. Information och utskick av exempelsamlingen genomfördes även i samband med utlysning av medel enligt 37 a § (2210:1122). Utöver detta planerar ett antal länsstyrelser att utveckla regionala exempelsamlingar.

Spridning skedde också till/via aktörer i samverkansdelegationen³. Under våren planeras det för en spridningskonferens där Länsstyrelsen ska informera om arbetet. Länsstyrelsen ska också delta i Sveriges kommuner och regioners (SKR) webbsändning ”Agenda för integration” för att berätta om exempelsamlingen.

6 Utmaningar och framgångsfaktorer i arbetet

6.1 Utmaningar

Vid beskrivning av länsstyrelsernas regionala arbete lyfts ett par utmaningar. Flera länsstyrelser lyfter att en stor utmaning har varit att säkerställa att man når ut med information brett till aktörer i länet för att få förslag och tips på insatser. Att få tillräckligt med kunskap om insatserna så att andra ska kunna inspireras och kopiera är en utmaning som har varit både i det regionala och det nationella arbetet. I många fall var insatserna avslutade och detaljerad kunskap fann inte tillgänglig.

I enstaka fall lyfter länsstyrelserna att coronapandemin kan ha påverkat arbetet negativt då många aktörer i länen ställt om sina verksamheter och genomfört prioriteringar med fokus på det nödvändigaste. Flera aktörer har till exempel angivit att de hade planer, påbörjat arbete eller insatser i linje med vad som kan lyftas som goda exempel men med anledning av pandemin avbrutit.

Vidare lyfter flertalet länsstyrelser att uppdraget är ofinansierat och tillkommer utöver andra integrationsuppdrag och därför har det varit utmanande att avsätta resurser i form av särskild arbetstid.

I det nationella arbetet fanns det utmaningar angående urval och avgränsningar. I länsstyrelsernas arbete inkom 87 olika insatser som bedömdes ha uppnått goda resultat. I arbetsgruppen var det en utmaning att avgränsa innehållet i exempelsamlingen samt att hitta en systematisk klassificering i hur insatserna ska presenteras. Då exempelsamlingen inte är en forskningsbaserad rapport

³ [Samverkan | SKR](#)

fokuserades mycket av arbetet på huruvida det fanns bra beskrivningar av insatsernas resultat och fördelarna för målgruppen.

6.2 Framgångsfaktorer

I det regionala arbetet framträder samverkan som en framgångsfaktor för att identifiera insatser av relevans i det här uppdraget. Länsstyrelserna har ofta god kännedom om integrationsinsatser i länen och väl etablerade nätverk. Nätverken har varit essentiella för inhämtande av uppgifter om anordnare som har gjort insatser, som länsstyrelserna inte vanligtvis har kontakt med. Att i förväg identifiera nyckelfunktioner i kommuner och civilsamhället som fick särskilda utskick lyfts också som en framgångsfaktor och på så sätt identifierades fler exempel.

Ett par länsstyrelser lyfter också att man genom att involvera kollegor med expertkunskaper i andra områden fick en nyanserad bedömning och diskussion om insatserna.

En nära dialog med utförarna i insatserna gjorde att underlag och information om insatserna till större del var kompletta. Flera länsstyrelser lyfter att det var positivt att samtliga länsstyrelser hade gemensamma mallar, informationsbrev och frågeverktyg och att det gav bra förutsättningar för det regionala arbetet med uppdraget.

Ett positivt utfall som flera länsstyrelser lyfter är att uppdraget har inneburit ökad kännedom om insatser länet och att samverkansmöjligheter har uppstått för exempelvis projektansökningar inom länsstyrelsens statsbidrag. Flera av exemplen på insatser kan användas för att arbeta vidare med målgruppen och lyftas fram på konferenser och träffar samt följas upp senare.

Under våren 2021 träffade den nationella arbetsgruppen Folkbildningsrådet, SKR och Arbetsförmedlingen för dialog om uppdraget. Dessa dialoger och informationsutbyten var en framgångsfaktor för arbetet då de bidrog till en bra grund och utvecklat tillvägagångssätt.

7 Avslutande kommentarer

Utrikes födda kvinnors etablering är en viktig fråga för att uppnå ett inkluderande samhälle. Länsstyrelserna kommer att ta med sig erfarenheter från uppdraget i arbetet framåt. De nya samverkansinsatserna som startats kommer att upprätthållas i många län och spridning av exempelsamling och goda exempel kommer att fortsätta.

De utrikes födda kvinnor som står långt ifrån arbetsmarknaden är inte en homogen grupp. Ändå går det att dra vissa slutsatser utifrån exemplen i exempelsamlingen. I målgrupperna för de uppsökande, vägledande, och hälsofrämjande insatserna återfinns främst kvinnor som inte fått någon utbildning som barn och kvinnor som har mycket kort utbildningsbakgrund. Merparten av dessa kvinnor har påbörjat studier i sfi i Sverige, men har valt att avsluta studierna eller blivit utskrivna då de inte når kursmålen eller på grund av långvarig föräldraledighet. Dessa avhopp och utskrivningar kan se ut som enskilda individers brist på motivation eller engagemang men är en tydlig gemensam nämnare i projekten och insatserna i samlings. Detta oavsett vilken del av Sverige det gäller. Det kan tyda på att det

har saknats och fortfarande saknas alternativa studieformer inom ramen för de nuvarande kurserna i sfi och inom vuxenutbildningen. Länsstyrelsernas lägesbildsenkät bekräftar just detta. Kommunerna svarar i enkäten att vuxenutbildning på grundläggande nivå tenderar att motsvara studier på högstadie- eller gymnasienivå och inte grundskolans första årskurser. Samtidigt är gymnasieutbildning den enskilt viktigaste faktorn för att individen ska kunna etablera sig på den svenska arbetsmarknaden. Det finns med andra ord ett behov av att arbeta vidare med mål 4 i Agenda 2030 och säkra rätten till god utbildning för alla.

I ett samhälle där de flesta vuxna kan läsa och skriva och där det finns krav på viss digital kompetens kan det uppstå problem för den som inte kan det. Vardagen är full av moment som kräver dessa färdigheter. Det kan gälla allt från att tyda en busstidtabell och handla mat till att skaffa BankID och betala räkningar, söka arbete och ta till sig utbildningsmaterial. Analfabetism kan jämföras med en funktionsnedsättning med den avgörande skillnaden att analfabeten saknar rätt till den lagstadgade tillgänglighetsanpassning som individer med en utredd intellektuell funktionsnedsättning får. Enligt skollagen ska dock kommunerna tillhandahålla kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå, som syftar till att ge vuxna sådana kunskaper som de behöver för att delta i samhälls- och arbetslivet. Vuxenutbildningen syftar också till att möjliggöra fortsatta studier.⁴ Det stigma och den utestängning det medför att inte kunna läsa och skriva och i förlängningen digitalt utanförskap påverkar inte bara kvinnors möjlighet att delta i samhällslivet utan i förlängningen även deras psykiska och fysiska hälsa. Flertalet av projekten och insatserna har därför kombinerat exempelvis studier i svenska språket med hälsofrämjande aktiviteter.

Flera verksamheter har anpassat sina insatser till vuxnas lärande och lärande för personer med låg formell utbildningsnivå. En mycket viktig aspekt av en individs kunskapsprogression är utbildningsformen. Därför är det noga att ta fasta på det didaktiska. Direkt avgörande i sammanhanget är hållbara metoder för vuxnas lärande, livslångt lärande och inkludering. Goda förutsättningar uppstår när utbildningen kopplas samman med branscher och sektorer där det finns behov av arbetskraft, och där det är rimligt att individen kan få en anställning utifrån sina förmågor. De verksamheter som fokuserar på målgrupper utan eller med mycket kort utbildningsbakgrund arbetar ofta holistiskt just utifrån individens behov och förmågor. Då har samverkan stor betydelse för hur väl insatsen kommer att lyckas. Det kan röra sig om samverkan mellan till exempel kommunen, civilsamhället, studieförbund och samordningsförbundet. I många mindre län och på små orter tenderar insatserna att vara uppdelade i flera små insatser, till skillnad från i större län och på större orter. Där finns det större möjligheter att få många deltagare, exempelvis till renodlade yrkesutbildningar inom en specifik bransch.

Insatser som knyter an till arbetsmarknaden är särskilt viktiga för personer som har förutsättningar att ta till sig information om arbetsmarknaden och studera vidare. Bland dessa individer finns ofta både motivation och potential att genomföra en utbildning eller delta i praktik, men de hindras av olika skäl att göra det. Framgångsrika verksamheter har tydliga kopplingar till arbetsmarknaden och specifika branscher och därmed även en mer utstakad väg för individen. Dessa

⁴ Sfs 2010:800, 3 § och 4 § om utbildningens innehåll och syfte.

verksamheter ser till att kombinera individens behov av arbete med en konkret efterfrågan på arbetskraft inom en bransch. Även de arbetsmarknadsnära insatserna bland exemplen har ofta tydliga utbildningsinslag. Det kan röra sig om språkutbildning inom ett visst yrke eller olika former av arbetsplatsförlagt lärande (APL) som kombineras med språkstöd. Insatser som integrerar utbildning och konkreta arbetsuppgifter har visat sig vara framgångsrika. De ger individen praktiska kunskaper och erfarenheter som bidrar till ökad egenmakt och självständighet samt skapar en tydlig anknytning till arbetslivet. Detta är i linje med mål 8 i Agenda 2030, som handlar om anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt.

Länsstyrelsens arbete visar att det går att visa mätbara och direkta resultat i form av monetära vinster eller antal individer som har gått vidare till arbete och/eller studier efter insatsen slut. Även andra framsteg lyfts fram som stärkt egenmakt och ökad självständighet vilket flera aktörer anser är avgörande steg mot etablering på arbetsmarknaden. Länsstyrelsen hoppas att exempelsamlingen och arbetet kan bidra med kunskap och metoder som leder till varaktiga strukturer som ger målgruppen bättre förutsättningar att studera och komma in på arbetsmarknaden i linje med det övergripande principen i Agenda 2030 där ingen lämnas utanför.

Länsstyrelsen har i arbetet med uppdraget sett att verksamheter för den här målgruppen ofta saknar en planering, struktur och ekonomiska förutsättningar som är långsiktiga och hållbara över tid. Allt för ofta saknas övergångar där en insats tar slut och där nästa insats börjar, vilket påverkar individen som då lätt faller ur strukturen och tendera att genomgå ett stort antal likande insatser hos både statliga och kommunala aktörer. Men också inom civilsamhället. För att utveckla arbetet krävs det fortsatt samordning mellan aktörer och adekvata insatser för målgrupper som har kort utbildningsbakgrund och låg delaktighet i samhällslivet. Länsstyrelsen ser att exempelsamlingen även kan användas i dialog med kommuner och andra aktörer i arbetet med en sammanhållen utbildning för nyanlända som har utbildningsplikt.

Avslutningsvis vill Länsstyrelsen lyfta att det har varit positivt att kunna arbeta med en bredare målgrupp än den som ingår i länsstyrelsernas uppdrag inom integration. Arbetet har i flera fall inneburit att länsstyrelserna vidgat sina kontaktytor och initierat samtal om att insatser inom mottagande och etablering och insatser inom långsiktig integration är beroende av varandra för att öka kvalitén i våra uppdrag. Men uppdraget gavs kort utförandetid och tillkom utöver befintliga integrationsuppdrag, Länsstyrelsen ser gärna att sådana uppdrag i större utsträckning bör särskilt finansieras för att inte riskera att påverka andra uppdrag negativt.

Ärendet har beslutats av Länsråd Johan Blom efter föredragning av integrationsutvecklare Michella Zayat, Länsstyrelsen i Jönköping.

Johan Blom

Länsråd, Länsstyrelsen i Värmlands län

Ärendet har beslutats digitalt och saknar därför underskrift.

8 Bilagor

1. Exempelsamling uppsökande och motiverande arbete

Länsstyrelsen
Värmland

Länsstyrelsen Värmland, 651 86 Karlstad, 010-224 70 00
www.lansstyrelsen.se/varmland